

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Фани Евгениева Бойкова,
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“
на дисертационен труд за присъждане на
образователната и научна степен 'доктор '
в област на висше образование: 1. Педагогически науки;
професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по...
(Методика на обучението по чужд език – латински език)

Тема:

„ВЪЗГЛЕДИТЕ НА КВИНТИЛИАН ЗА ЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ“

Автор: Глория Костадинова Бакърджиева,
свободен докторант,
Катедра „Методика на чуждоезиковото обучение“,
Факултет по класически и нови филологии,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Общо описание на представените материали

Със заповед № РД 38-613/14.10.2019 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Възгледите на Квинтилиан за езиковото обучение“ за придобиване на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по чужд език – латински език) от Глория Костадинова Бакърджиева, свободен докторант към катедра „Методика на чуждоезиковото обучение“ при Факултет по

класически и нови филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Представеният комплект материали е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“, като най-значими компоненти са: дисертацията и авторефератът.

Разглежданата от Глория Бакърджиева проблематика е с подчертана методическа значимост. Бих искала специално да поздравя докторантката и научния ѝ ръководител проф. дфн Димитър Веселинов за избора на тема, тъй като е важно, особено в образователната система, която се отличава със стабилност поради относителната си консервативност и приемствеността на традициите, да се вглеждаме задълбочено и уважително към предшествениците, благодарение на които сме достигнали до познание, стоящо в основата на съвременното научно развитие.

Темата е важна и полезна за развитието на методиката на обучение по език в теоретичен и практически план, тъй като представя класически постановки за значението и функционалността на реторичното майсторство в образователния процес. Осмислянето на постиженията на античната традиция предоставя перспективи за рационализиране на съвременното комуникативно ориентирано езиково обучение. Актуалните Европейски образователни политики, са насочени към насърчаване на овладяването на чужди езици, което е основа за развиване на межкултурна компетентност.

Дисертационният проект си поставя задачи, които са изведени успешно: да се изясни в теоретичен и практически аспект методическата значимост на възгледите на Марк Фабий Квинтилиан; да се открият значими за съвременния образователен дискурс класически методи.

Дисертационният труд е разработен в пет глави, две приложения и библиография, съставена от 95 заглавия на български, руски, английски, испански, италиански, немски, френски, холандски език. В списъка на използваната литература, представящ широката библиографска осведоменост на докторантката по изследваната тема, коректно са посочени и ексцерпирани източници на латински, включващи не само основното

изследвано произведение – „Обучението на оратора“ на Квинтилиан, но и откъси от Цицерон, Марциал, Ювенал и др. автори.

Използваните изследователски методи, сред които водещо място заема лингводидактическата реконструкция, са подходящи за темата и целите на изследването. Глория Бакърджиева мотивира техния избор в първа глава на дисертацията. В същата глава се обосновава изборът на темата и се очертава контекстът, в който се разглеждат възгледите на Марк Фабий Квинтилиан, изложени в труда му „Обучението на оратора“. Акцентира се върху методологическата значимост на разработваната проблематика с оглед на осмисляне на лингводидактическото наследство във връзките му с тенденциите на съвременното езиково обучение.

Аналитично и с усет към детайла във втората част на първа глава са представени и трудовете на автори, дали опорите за методологията на изследователската работа и открояващи основните характеристики на гръцкото и римското образование.

Целта, която си поставя докторантката, е да се направи реконструкция на възгледите на Квинтилиан за езиковото обучение от гледна точка на съвременната лингводидактика, тъй като неговият труд за ораторското изкуство „предлага една цялостна образователна доктрина, разглеждайки усвояването на родния и чуждия език от люлката през изучаването им във всички нива на римското училище до развитието и поддържането на езиковите умения на професионално ниво“ (стр. 7).

Изведени и конкретизирани са обектът и предметът на изследването, представена е изследователската хипотеза, че „от теорията и практиката на обучението по роден и чужд език в Рим през I век сл. Хр., представени от Квинтилиан, днес можем да извлечем важни и полезни изводи, които да способстват за понататъшното развитие на модерната методика на преподаване и изучаване както на класическите езици, така и на говоримите езици“ (стр. 8).

Поставените изследователски задачи са насочени към:

- представяне на значими за образователната практика постановки на Квинтилиан;
- реконструкция и анализ на неговите възгледи за чуждоезиковото обучение;

- рецепция на неговите постановки и открояване на техните характеристики, приложими в съвременното езиково обучение;
- преглед на изследвания на други автори, посветени на „Обучението на оратора“.

Всички задачи, така разграничени, са подчинени на основната насока на работата – да изследва лингводидактическата теория и практика, представени от Квинтилиан в „Обучението на оратора“ и да изтъкне техните същностни характеристики, които могат да допринесат за успешна реализация в съвременната ситуация на езиковото обучение.

Втора глава представя историята на образованието в гръко-римската античност. Ситуирането на „Обучението на оратора“ в контекста на образователната действителност на епохата предоставя възможност за по-пълно и задълбочено разбиране на възгледите на Квинтилиан и техните лингводидактически характеристики. Разгърната е идеята за античната *пайдея*, която се свързва не само с придобиване на знания, но и с културното и духовното усъвършенстване. Аналитично са представени отделните етапи в развитието на гръцкото и римското образование, като са открити връзките, обосноваващи двуезичното обучение в римската образователна практика, силно повлияна от елинистичните традиции. С тези основания в края на втора глава Глория Бакърджиева обобщава спецификата на римския билингвизъм, който „се изразява в усвояване на чуждия език – гръцки като културен език, който подпомага развитието и обогатяването на родния език.[...] билингвизмът [...] протича в обратната посока на обичайното за подобни културно-исторически събития. Не Гърция е задължена да изучава латински, а Рим оценява по-високото ниво на гръцкия език, образование и култура и се стреми да ги възприеме и развие своите.

Неслучайно Квинтилиан отбелязва, че всички изучавани дисциплини произхождат от гръците и затова гръцкият език следва да се усвои най-напред.

Само по себе си всяко сведение за античното образование е полезен извор за днешната образователна теория и практика, за осъзнаване на нейния произход и традиции. Двуезичното обучение на младите римляни обаче предлага нещо повече – практики и нагласи, които могат да служат като насоки за актуалното днес обучение по чужди езици“ (стр. 66).

Позволих си този дълъг цитат, тъй като много добре илюстрира значимостта на изследваната проблематика и умението на Глория Бакърджиева задълбочено да я изследва, като достига до стойности за съвременното езиково обучение изводи.

Трета глава представя възгледите на Марк Фабий Квинтилиан за образованието и за езиковото обучение. Аналитичните наблюдения и направените въз основа на тях изводи демонстрират задълбочените познания на докторантката по основните аспекти на изследваната тема. Изводите на авторката са подкрепени с емпиричен материал, ексцерпиран от коректно описани извори.

Практико-приложната стойност на дисертационния труд е изявена в четвърта глава – „Реторическите умения на учителя“, в която са представени педагогическите възгледи на Квинтилиан за организация на обучението: за същността на реториката като дисциплина; за ролята на учителя по реторика и на учениците в учебния процес; за програмата на обучение; за качествата на оратора.

Анализирайки изложените в „Обучението на оратора“ постановки, Глория Бакърджиева обосновава достига до изводите, че „изложената от Квинтилиан ситуация на римското реторическо образование, представена както в диахронен план на унаследената традиция, така и в синхронен план на неговия личен опит и наблюдения, може да предостави база за сравнение и извор на вдъхновение за днешното обучение по роден и чужд език, а особено много за заниманията по методика на чуждоезиковото обучение“ (стр. 99). Открити са сходствата между съвременните тенденции в комуникативно ориентираното езиково обучение и разбиранята на Квинтилиан за развиване на реторичните умения, които са средство постигане на резултатност, от една страна, в процеса на обучение и средство за въздействие върху обучаваните, от друга страна.

От древността до днес езиковото обучение е насочено към овладяване на основните комуникативно-речеви умения: слушане, говорене, четене, писане. Квинтилиановите постановки за използването на упражнения за разказване и преразказване, упражнения за четене, работа върху осмисляне ролята на тропите и фигурите се свързват със актуалните тенденции за развиване на критическо мислене и умения за четене с разбиране.

Пета глава на дисертацията представя рецепцията на Квинтилиановия трактат в Европа през Средновековието и Ренесанса, в съвременността в т. нар. латиноезични страни.

В заключителната част на пета глава се поставя акцент върху приносите на дисертационното изследване като: първо обстойно проучване на „Обучението на оратора” на Марк Фабий Квинтилиан от лингводидактическа перспектива в българската академична литература; открояване на значението на направените паралели между античната традиция и съвременното езиково обучение с оглед на неговото функционално усъвършенстване.

Практико-приложната стойност на дисертационния труд на Глория Бакърджиева се изяснява и в представените в Приложение №1 „Речник на термини, използвани в *Institutio oratoria*, свързани с езиковото обучение“ и Приложение №2 „Табличен речник на термини, използвани в *Institutio oratoria*, свързани с езиковото обучение“.

В дисертационното изследване на Глория Бакърджиева могат да се открият редица положителни аспекти: задълбочена трактовка на значима за методиката на езиковото обучение тематика; добросъвестен аналитичен подход; практическа приложимост на методическите изводи.

Заключение

Авторефератът отразява теоретичните постановки и приложните аспекти на разработваната в дисертационния труд тема, съответства структурно и съдържателно на дисертацията.

По темата на дисертационното изследване Глория Бакърджиева е реализирала 12 публикации в специализирани научни издания (значително повече от изискуемия минимум).

Гореизложеното дава основание да се направи изводът, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Като имам предвид изброените достойнства на дисертационния труд, който притежава необходимите качества да бъде успешно защитен, изразявам положителната си оценка за дисертационното изследване на

Глория Бакърджиева и предлагам на почитаемото научно жури да ѝ присъди образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по чужд език – латински език).

17.12.2019 г.

Рецензент:

доц. д-р Фани Бойкова